

УДК: 377/378 - 058.17(8)

О. А. ЖИЖКО, канд. пед. наук, докторант
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
вул. М. Берлінського 9, м. Київ, 04060, Україна
eanatoli@yahoo.com

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ РОБОТИ З ДОРΟΣЛИМИ У МЕКСИЦІ Й ВЕНЕСУЕЛІ

Анотація. Розглянуто компетентнісний підхід у теорії й практиці підготовки фахівців для роботи з дорослими у Мексиці й Венесуелі. Виявлено, що використання компетентнісного підходу за допомогою організаційно-діяльнісних особистісно-орієнтованих, переважно інтерактивних методів навчання в професійній освіті фахівців для роботи з дорослими сприяє більш раціональному підходу слухачів до своєї професійної діяльності; розвитку їх особистісних якостей, професійних прагнень, індивідуальних здібностей, формуванню і вдосконаленню їх професійної майстерності.

Ключові слова: компетентнісний підхід, організаційно-методичне забезпечення навчання, професійна освіта андрагогів, система освіти Мексики і Венесуели.

Постановка проблеми в загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку професійної освіти до формування її змісту використовується новий концептуальний орієнтир – компетентнісний підхід. Традиційно метою професійної освіти визначався набір знань, умінь, навичок, якими повинний володіти фахівець. Сьогодні такий підхід виявився недостатнім. Суспільству потрібні працівники, готові до включення в подальшу життєдіяльність, здатні практично вирішувати життєві й професійні проблеми, що постають перед ними. Це багато в чому залежить не від отриманих знань, умінь та навичок, а від додаткових якостей, для позначення яких і вживаються поняття «компетенції» і «компетентності», більш відповідні розумінню сучасної мети освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми компетентнісного підходу у теорії й практиці підготовки фахівців для роботи з дорослими у Мексиці й Венесуелі вивчали Ф. Адам, Х. Алонсо, А. Альварес, А. Алькала, Г. Арройо, А. Баттро, А. Галісія, С. Діас-Діас, Г. Ернандес, М. Ібаррола, Е. Ітурральде, С. Камперо, А. Каналес, П. Касау, М. Кастро-Перейра, П. Латапі-Сарре, Ф. Лопес-Пальма, Р. Лудохоський, А. Маркес, Р. Піньєро, М. Родрігес-Конде, М. Руїс, Д. Тірадо-Бенеді, М. Торрес-Пердомо, Х. Трійя-Бернет, І. Фермін-Гонсалес, П. Фрейре та інші.

Формулювання мети статті. Мета нашого дослідження – проаналізувати використання компетентнісного підходу у теорії й практиці підготовки фахівців для роботи з дорослими у Мексиці й Венесуелі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з категорій організаційно-методичного забезпечення професійної освіти фахівців для роботи з дорослими є формування професійних знань, умінь, навичок. В основу професійного навчання у Мексиці й Венесуелі покладено виконання практичних завдань, а також оволодіння теоретичними знаннями з майбутнього фаху і культурно-освітнім розвитком. Для позначення професійних знань, умінь, навичок у сучасній практиці професійної

підготовки у Мексиці й Венесуелі використовується термін «професійна компетенція», який означає здатність працівника виконувати роботу відповідно до вимог робочого місця, тобто виконувати завдання й слідувати стандартам, прийнятим на підприємстві, в організації чи галузі.

Існують професійні компетенції, а також компетенції, володіння якими необхідні кожному працівникові, який живе в інформаційному суспільстві, що стрімко розвивається. Прикладами цього є управлінські компетенції; організаційні навички; комунікативні навички; уміння проводити презентацію; вміння, необхідні для управління проектами; уміння працювати в команді; надійність; відповідальність; уміння просувати справу і впливати на людей. До професійних компетенцій фахівців можна віднести такі: вміння сумлінно й якісно працювати; знання, вміння та навички з професійної галузі; комунікативні вміння і навички, здатність вести бесіду, спілкуватись [2, с. 63].

Таким чином, однією із принципових ознак навчальних програм професійної освіти Мексики і Венесуели є поєднання в процесі навчання інформаційних, виховних та професійних аспектів, які сприяють розвитку компетенцій, а не абстрактних знань, не пов'язаних з практикою. Компетентнісний підхід акцентує увагу на результатах освіти, причому як результат освіти розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність людини діяти в різних ситуаціях. Професійною підготовкою на основі компетентнісного підходу дозволяє формувати компетентність фахівця, розвивати в ньому спеціальні знання, уміння та навички, що сприяють більш раціональному підходу до своєї професійної діяльності; особистісні якості та професійні прагнення задля розвитку його індивідуальних здібностей, формування і вдосконалення професійної майстерності [4, с. 112].

Проектування змісту і методів професійної освіти у Мексиці й Венесуелі за компетентнісно орієнтованою парадигмою є теоретико-практичною процедурою, що підкоряється своїм правилам. Специфічний арсенал андрагогічних методів у професійному навчанні становить різноманіття організаційно-діяльнісних технологій, орієнтованих на вирішення проблем. Вибір і використання тих чи інших методів навчання залежить від поставленої мети, способу (виду), змісту та умов навчання.

На базі проведеного нами аналізу можна стверджувати, що модель професійної андрагогічної освіти Мексики і Венесуели є особистісно-орієнтованою, у якій методи розглядаються як способи спільної діяльності, комунікація (розуміння іншого), рефлексія (усвідомлення себе), мислення (виробництво власних думок). Особистісно-орієнтовані андрагогічні технології навчання спрямовані на те, щоб залучити дорослого до планування, реалізації та оцінювання власного навчання. Таким чином, дорослий знаходиться в умовах рівноправності не тільки зі своїми одногрупниками, а й також з викладачем, що його мотивує й надає більшої відповідальності за своє навчання [1, с. 91].

Проектування змісту професійного навчання андрагогів у Мексиці й Венесуелі невіддільно пов'язане з «передбаченням» методу. Враховуючи специфіку дорослих, в організації професійного навчання використовуються такі прийоми:

- мобільність організаторів курсів для забезпечення варіативності навчання; експериментування з методами;
- інтеграція загальнокультурної спрямованості професійного навчання;
- використання тренінгів, практичних занять, ділових ігор, вирішення ситуативних завдань;

- обов'язкове включення лектором в кожне заняття елементів новизни інформації;
- перевага режиму діалогу, що залучає педагога і учня на рівних у процес придбання знань, коли аудиторія реагує, сперечається, радіє, тобто зацікавлена;
- використання при монологічному навчанні та пасивному стані аудиторії книг та підручників [1, с. 89].

В основі сучасної професійної освіти Мексики і Венесуели лежать інтерактивні методи навчання, які дозволяють досягти більш позитивних результатів за рахунок того, що учні відкриті для навчання і активно включаються у взаємини і співпрацю з іншими учасниками освітнього процесу; у них сформовані достатні комунікативні вміння для забезпечення можливості позитивної міжсуб'єктної взаємодії; вони отримують можливість для аналізу своєї діяльності та реалізації власного потенціалу; можуть практично підготуватися до того, з чим їм належить зіштовхнутися найближчим часом в житті і професійній діяльності; можуть бути самими собою, не боятися висловлювати себе, припускати помилок за умови, що вони не піддаються за це осуду і не отримують негативної оцінки.

Інтерактивний режим навчання є одним із сучасних напрямів активного соціально-психологічного навчання, він заснований на діалозі, кооперації та співпраці всіх суб'єктів навчального процесу. Інтерактивне навчання є способом пізнання, що здійснюється у формах спільної діяльності учнів: всі учасники освітнього процесу взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії колег і власну поведінку, занурюються в реальну атмосферу ділового співробітництва для розв'язання навчальних проблем.

При інтерактивному навчанні наголос із структури предмету, що вивчається, переноситься на сам навчальний процес. За таких умов навчальна функція викладача та навчального закладу як соціального інституту формування особистості значно знижується. Навчання з використанням інтерактивного методу не сприймається як взаємозв'язана та збалансована система. Визнання творчої природи особистості кожного учня, присутність у ньому внутрішньої активності веде до відмовлення від засвоєння певної кількості знань як головної мети навчального процесу [1, с. 89].

Основною метою інтерактивного навчання є розвиток особистості слухача. Засобом розвитку особистості, що розкриває її внутрішні здібності, є самостійна пізнавальна та розумова діяльність. Таким чином, завдання викладача – забезпечити на занятті саме таку діяльність. Новітні інтерактивні технології сприяють виконанню цього завдання. При інтерактивному навчанні учень сам відкриває шлях до пізнання. Засвоєння знань є результатом його діяльності. Наприклад, робота в групах, що пов'язана з самостійним дослідженням будь-якої проблеми. Отже, інтерактивні технології навчання – це така організація навчального процесу, при якій слухач бере участь у колективному, взаємодоповнюючому, заснованому на взаємодії всіх учасників процесу навчальному пізнанні.

Інтерактивне навчання реалізується в умовах постійної активної взаємодії всіх учнів. Слухач та викладач є рівноправними суб'єктами навчання. Інтерактивна модель передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем. Неможливе домінування будь-якого учасника навчального процесу або будь-якої ідеї. Це вчить гуманному, демократичному підходу до навчання [1, с. 92].

Методи інтерактивного навчання поділяються на дві групи:

- імітаційні (аналіз конкретних ситуацій, ділові ігри, навчальні ігри, ігрове проектування, імітаційні вправи, інсценування, тренінг);
- неімітаційні (проблемні лекції, проблемні семінари, тематичні дискусії, дебати, мозкова атака, круглий стіл, тренінг, виробнича практика, науково-практична конференція, майстерні, що є формами організації навчання, які дають можливість висловлювання свого погляду, обміну інформацією, досвідом) [5, с. 211].

Формою організації діяльності учнів на занятті є кооперативний спосіб навчання (тобто навчання у малих групах), при якому реалізується спільна діяльність для досягнення спільної мети, а також задовольняються такі потреби особистості: потреба росту та потреба почувати себе захищеним, приєднавшись до групи людей. Таким чином, у слухачів з'являється впевненість у собі, вони пишаються навчальними успіхами один одного. Кооперативне навчання може здійснюватися як в групах (з 3-х до 5-ти персон), так і в парах.

Існує безліч інтерактивних технологій навчання. Кожен викладач розробляє власні форми роботи на заняттях. Розглянемо надалі на прикладі навчальних програм для волонтерів, які працюватимуть з дорослими маргіналами Національного інституту освіти дорослих Мексики, практику впровадження неформальної професійної підготовки інструкторів для роботи з дорослими у Мексиці й Венесуелі.

Національний інститут освіти дорослих Мексики через Модель освіти для життя і праці (МЕВІТ) пропонує різноманітні курси для волонтерів, які працюватимуть з дорослими. У програмі курсів МЕВІТу зазначається, що спеціалізована підготовка інструкторів є важливою умовою для підвищення якості освіти дорослих представників найменш захищених верств населення, тому вважається необхідним проведення перманентного навчання для підвищення кваліфікації викладачів та розвитку в них професійних компетенцій.

Програма курсів МЕВІТу розроблена таким чином, щоб надати можливість брати у ній участь як волонтерам, які не мають ніякої професійно-андрагогічної освіти, так і викладачам, які бажають поширити й оновити свої професійні знання. Проаналізуємо надалі зміст та умови впровадження курсу «Інструктор з навчання для праці (Подорож у предмети з праці)» (тобто курсу для викладача неформальної професійно-технічної освіти).

Курс включає у себе 4 розділи («Подорож у курс для інструктора з навчання для праці», «Подорож з молоддю та дорослими, які шукають роботу та які її мають і хочуть зберегти», «Подорож з молоддю та дорослими, які працюють вдома або мають малий бізнес», «Як дізнатися, що мої учні зрозуміли матеріал мого курсу?»), кожен з яких складається з 2-6 тематичних блоків, що містять 3-4 підтеми (наприклад, «Для кого я буду викладати», «Перша зупинка: дорослі, які шукають роботу», «Друга зупинка: мій малий бізнес», «Третя зупинка: сільськогосподарське виробництво і збереження навколишнього середовища», «Четверта зупинка: як досягти добробуту моєї сім'ї?» тощо). Кожний тематичний блок завершується додатковим матеріалом для самостійного вивчення «Якщо хочеш знати більше», а також контрольними завданнями «Перевір себе сам». Технологія проекту розпочинається з перевірки базових знань слухачів: вони повинні прочитати вступний текст та відповісти на певні запитання [3, с. 82].

Наступним завданням проекту є з'ясування таких питань: Що таке праця?, Які проблеми працевлаштування існують у сучасному суспільстві?, Як можна вирішити ці проблеми?, Якими ресурсами володіють безробітні бідні селяни або маргінали міст для самозабезпечення усім необхідним себе і свої сім'ї?, Які конкретні дії можуть вони вжити для покращення свого життя? Для обговорення цих питань студенти працюють у малих групах, а потім проводять загальну дискусію.

Далі слухачі знайомляться із списком компетенцій, які вони допомагатимуть розвивати у своїх учнів. Після цього починається головний етап проекту: планування, розробка і презентація фінальної роботи. Викладач пропонує на вибір такі теми: «Підготовка та план дій для втілення мого власного бізнесу», «План для кращого функціонування мого бізнесу», «Проект покращення сільськогосподарського виробництва», «Баланс сільськогосподарського циклу» тощо [3, с. 84].

Кінцевим моментом проекту є його презентація і оцінка. В системі підготовки інструкторів-андрагогів Мексики і Венесуели існують такі види контролю знань: самостійна оцінка, спільна оцінка, колективна оцінка, індивідуальна оцінка. Самостійна оцінка є результатом самоконтролю слухача, коли він після виконання певних завдань підручника може перевірити свої знання за допомогою «ключів» до завдань. Спільна оцінка знань проводиться викладачем разом із студентом, таким чином, учень у процесі перевірки виконаного завдання відразу концентрує свою увагу на «недоліках» роботи. Колективна оцінка проводиться усією групою: студенти обговорюють, які знання, уміння, навички вони отримали під час виконання певного завдання та у чому полягає їх практичне застосування. Індивідуальна оцінка реалізується викладачем, коли він перевіряє правильність виконання завдання кожним учнем, а потім оголошує список з винесеними балами.

Висновки результатів дослідження. Таким чином, проведений нами аналіз використання компетентнісного підходу у теорії і практиці підготовки фахівців для роботи з дорослими у Мексиці й Венесуелі дає підстави стверджувати, що використання компетентнісного підходу за допомогою організаційно-діяльнісних особистісно-орієнтованих, переважно інтерактивних методів навчання в професійній освіті фахівців для роботи з дорослими сприяє більш раціональному підходу слухачів до своєї професійної діяльності; розвитку їх особистісних якостей, професійних прагнень, індивідуальних здібностей, формуванню і вдосконаленню їх професійної майстерності. Інтерактивні технології навчання є однією з ефективних форм організації професійної освіти. Зосередження уваги на інтерактивних технологіях навчання зумовлене акцентуванням співробітництва між учнями і викладачами в процесі реалізації курсів з професійної підготовки, що ґрунтується на гуманістично-антропологічних принципах освіти.

Перспективи подальших розвідок. Вважаємо, що у контексті наукового пошуку щодо теорії і практики підготовки фахівців для роботи з дорослими у Мексиці й Венесуелі перспективами подальших розвідок можуть бути розгляд умов впровадження програм з професійної підготовки андрагогів, аналіз цих програм тощо.

Література

1. Alcalá A. Andragogía. Libro Guía de Estudio. Postgrado U.N.A. / A. Alcalá. – Venezuela, Caracas, 1999. – P. 89–92.

2. Hernández G. E. Situación presente de la educación de las personas jóvenes y adultas en México / G. E. Hernández. – México : CREFAL, 2008. – P. 63.
3. Instituto Nacional para la Educación de los Adultos, INEA. El Modelo Educativo para la Vida y el Trabajo (MEVyT). – México : INEA, 2006. – P. 82–84.
4. Pieck E. La oferta de formación para el trabajo en México. Documentos de investigación / E. Pieck. – México : Universidad Iberoamericana-Instituto de investigaciones para el desarrollo de la educación, 2004. – P. 112.
5. Torres Perdomo M. La Praxis Andragógica / Perdomo M. Torres, González I. Fermín, R. M. Piñero, G. C. Arroyo. –Venezuela, Mérida, 1994. – P. 211.

Е. А. ЖИЖКО, канд. пед. наук, докторант
Институт педагогического образования и
образования взрослых НАПН Украины
ул. М. Берлинского 9, г. Киев, 04060, Украина
eanatoli@yahoo.com

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД В ТЕОРИИ И ПРАКТИКЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ДЛЯ РАБОТЫ С ВЗРОСЛЫМИ В МЕКСИКЕ И ВЕНЕСУЭЛЕ

Аннотация. Рассмотрен компетентностный подход в теории и практике подготовки специалистов для работы со взрослыми в Мексике и Венесуэле. Выявлено, что использование компетентностного подхода с помощью организационно-деятельностных, личностно-ориентированных, преимущественно интерактивных методов обучения в профессиональном образовании специалистов для работы со взрослыми способствует более рациональному подходу слушателей к своей профессиональной деятельности, развитию их личностных качеств, профессиональных стремлений, индивидуальных способностей, формированию и совершенствованию их профессионального мастерства.

Ключевые слова: компетентностный подход, организационно-методическое обеспечение обучения, профессиональное образование андрагогов, система образования Мексики и Венесуэлы

О. А. ZHYZHKO, PhD (pedagogical sciences), working for doctor's degree
Institute of Pedagogical and Adult Education, NAPS of Ukraine
9 M. Berlynskoho Str., Kyiv, 04060, Ukraine
eanatoli@yahoo.com

COMPETENCE APPROACH IN THEORY AND PRACTICE OF PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS WORKING WITH ADULTS IN MEXICO AND VENEZUELA

Abstract. Competence approach in the theory and practice of professional training of specialists working with adults in Mexico and Venezuela has been analyzed. It has been found out that the use of the competence approach together with organizational, activity-oriented, student-oriented, mostly interactive teaching methods in vocational education of

teachers working with adults promotes a more rational approach of the listeners to their professional activities, development of their personal qualities, professional aspirations, abilities, formation and improvement of their professional skills.

On the basis of content analysis it has been found that Mexico and Venezuela have a personality-centered model of professional andragogic education which implies common activities, communication, reflection (self-awareness), thinking. A detailed consideration of the interactive learning model which is one of the current trends in active psychosocial learning being based on the dialogue, cooperation and interaction of all learning process members has been provided. Special attention has been given to the description of the two groups of interactive learning methods: imitation learning (the analysis of particular situations, business games, training games, project method, imitation exercises, dramatizing, training) and creative learning (problem lectures, workshops, debates, brainstorming, conferences etc.). It has been pointed out that personality-centered andragogic learning technologies are applied in order to encourage adults to plan, implement and assess their own learning. An overview of the courses offered by Mexico's National Institute for Adult Education for volunteers intending to work with adults has been given.

Keywords: competence approach, organizational and methodological learning support, professional education of teachers working with adults, educational systems of Mexico and Venezuela.

Bibliography

1. Alcalá A. Andragogy. Book Study Guide. Graduate U.N.A./ A. Alcalá. –Venezuela, Caracas, 1999. – P. 89–92.
2. Hernández G. E. Present situation of the education of young people and adults in Mexico / G. E. Hernández. – México : CREFAL, 2008. – P. 63.
3. National Institute for Adult Education, INEA. The Educational Model for Life and Work (MEVyT). – México : INEA, 2006. – P. 82–84.
4. Pieck E. The ofert to training for work in Mexico. Research Papers / E. Pieck. – México : Universidad Iberoamericana-Instituto de investigaciones para el desarrollo de la educación, 2004. – P. 112.
5. Torres Perdomo M. La Praxis Andragógica / Perdomo M. Torres, González I. Fermín, R. M. Piñero, G. C. Arroyo. –Venezuela, Mérida, 1994. – P. 211.